

КИРИЛЕНКО Андрій,
слухач магістратури Донецького
державного університету
внутрішніх справ, старший
лейтенант поліції

Науковий

керівник:

КРУШЕНИЦЬКИЙ

Андрій,

т.в.о. завідувача кафедри
кримінального процесу та
криміналістики факультету №1,
капітан поліції

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВопорушенням НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Деокупованою територією слід визначати ту територію держави, яка була захоплена армією супротивної держави та є звільненою від тієї армії на користь державі, якій ця територія належить.

Наразі, в Україні кожного дня активно звільняються території, які були захоплені внаслідок російської агресії. Звільнення територій має за собою обов'язкові правові наслідки, такі як документування всіх злочинів, вчинених у населених пунктах за час окупації, перевірка і відновлення українських документів для всіх людей, які прожили ці дні, а інколи і роки на окупованій території, проведення профілактичних бесід з населенням, перевірка його на причетність до дій, які сприяють поваленню конституційного ладу України, а також сприянню державі-агресору. За час, проведений під окупацією, внаслідок фактичної відсутності системи правоохоронних органів, захисту прав громадян, вчиняється значна кількість кримінальних правопорушень, а після деокупації є потреба протидіяти подальшому виникненню цих злочинів.

Особливу увагу слід звертати на протидію кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї та боєприпасів. Згідно звіту Національної поліції України про результати роботи у 2022 році, загалом з початку агресії підрозділами вибухотехнічної служби поліції здійснено майже 25,5 тис. виїздів, оглянуто понад 16,6 тис. га території, виявлено та вилучено понад 185,6 тис. боєприпасів (гранати, постріли до гранатометів, артилерійські боєприпаси, протипіхотні та протитанкові міни, реактивні системи залпового вогню, некеровані та керовані ракети, авіабомби тощо), понад 4,9 тонн вибухових речовин [1, www].

Не можна не звернути увагу на колабораційну діяльність. На деокупованих територіях під час окупації ворогом активно велися заходи із вербування місцевого населення. Після звільнення, люди, попередньо «оброблені» військовими держави-агресора, починають за допомогою месенджерів передавати інформацію про військових, стратегічні об'єкти,

тощо. Для виявлення таких фактів необхідно фізично перевіряти кожний мобільний термінал кожної людини, яка проживає на даній території. Значній кількості населення це не подобається, але, опираючись на власний досвід, найбільш занепокоєними ті громадяни, в котрих дійсно в їх засобі зв'язку ми бачимо підозрілі листування, програмне забезпечення для спілкування, нетипові графічні зображення в галереї. Ворог активно використовує для отримання інформації навіть сайти, послуги для інтернет-знайомств. Під час спілкування людина, за милою розмовою, навіть не помічає, як вона передає дані ворогу щодо стану життя в населеному пункті, дій місцевої влади, тощо. Потрібно доступно та якісно пояснювати населенню про наслідки співпраці з ворогом, працювати з особами, які вже стали співпрацювати з іншою стороною, проводити, перш за все, психологічну роботу.

Волонтер, блогер, Олена Конопля у своїй статті для англomовного мультимедійного проекту про Україну, вказала, що переважно, на колаборанти на деокупованих територіях, це колишні українські поліцейські, вчителі, лікарі та працівники органів державної влади, а також мешканці, які передавали окупантам інформацію про місцевих жителів та їхнє майно (росіяни переважно шукали сім'ї українських військових, волонтерів, чиновників, підприємців; більшість знайдених були вбиті або закатовані, а їхнє майно розграбоване). Є серйозна проблема з доказами співпраці з ворогом. Адже фото- чи відеофіксації такої діяльності немає, адже росіяни їх категорично заборонили. Згідно з українським законодавством, справу можна порушити на підставі свідчень чотирьох осіб. Однак українці на звільнених територіях налякані та не довіряють правоохоронцям, тому не дають заяв та не надають доказів колаборації. Цей факт різко ускладнює та уповільнює процес ідентифікації тих, хто допомагав росіянам вчиняти злочини [2, www].

Значна кількість колаборантів після українського наступу втекла до Росії або на інші окуповані території. Там зникають їхні сліди. Тим не менш, багато з них, маючи велику кількість інформації про своїх проукраїнських співвітчизників, створили популярні телеграм-канали з так званими списками ганьби. Вони діляться інформацією про односельців як про «нацистів і бандерівців» (для того, щоб отримати ярлик нациста чи бандерівця, достатньо володіти українською мовою або мати український прапор як аватарку в соцмережах).

Важливим аспектом протидії кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях є робота з покращення морально-психологічного клімату.

Багато людей на цих територіях кардинально змінилися під час окупації. Вони дивляться на тих, хто виїхав і тепер повертається, як на курорті. Багато хто сприймає тих, хто чекав на українську владу, як ворогів після кількох місяців запевнень росіян, що «Україна вас зрадила, ви їй не потрібні, а ми вас врятуємо та захистимо». Вони також вимагають від влади швидких і рішучих дій для поліпшення життя. У той же час вони не готові багато чого робити самі (наприклад, сортувати або доставляти товар, робити ремонт). Під час окупації вони звикли боротися за виживання, тож тепер готові боротися за гуманітарну

допомогу. Вони звикли, що начальник, якого варто побоюватися, все вирішує за них, і тепер вони очікують чогось подібного.

Звідси і породжується розкрадання гуманітарної допомоги на цих територіях, напружені ситуації в родинях, які мають наслідком конфлікти і надалі вони є приводами звернень до поліції, а також торгівля зброєю та боєприпасами, які населення здобуло за час окупації, як засобу для збагачення, а також використання її у конфліктах.

Список використаних джерел:

1. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. *Кабінет міністрів України.*

URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf (дата звернення: 22.10.2023).

2. Konoplia O. What Life is Like in the De-Occupied Territories of Ukraine. *UkraineWorld.*

URL: <https://www.ukraineworld.org/en/articles/analysis/de-occupied> (date of access: 22.10.2023).